Çeviri: Bios Ethos Politicos
https://politikosbiosethos.blogspot.com/2022/02/devlet-pkk-catsmasnda-turk.html

Devlet-PKK Çatışmasında Türk Paramiliterleri

Ayhan Işık[i]

Özet

Bu makale, Türk devletinin paramiliter örgütlerinin zaman içindeki dönüşümüne ve bu örgütlerin muhaliflere, özellikle Kürtlere, karşı "kullanışlı" bir araç olarak nasıl kullanıldığına odaklanmaktadır. Paramiliter gruplar, yaklaşık kırk yıldır devam eden Türk devleti ve PKK arasındaki çatışmaların ana aktörlerinden biridir. Bu gruplar, 1980'den beri, özellikle savaşın yoğun olduğu zamanlarda bazen yardımcı kuvvet olarak, bazen de ölüm timlerine dönüşerek, PKK'yi desteklediği düşünülen Kürt sivillere karşı faili meçhul cinayetler, zorla kaybetmeler ve yargısız infazlarda resmi ordu güçlerinin yanında kullanılmışlardır. Yazıda, Türk devlet elitlerinin bu aparatı yalnızca iç siyasette değil, Orta Doğu'da ve Kafkasya'daki çatışmalarda kullandığını hatta devletin bu paramiliter geleneğini Batı Avrupa'ya kadar genişlettiğini tartışacağım.

Paramiliter Örgütlerin Oluşumu

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünden bu yana yüz yıldan fazla bir zamandır, farklı Kürt siyasal hareketleri ile Türk devleti arasında Kuzey Kürdistan'da (Türkiye'nin güneydoğusu) [Türkiye'deki] Kürt toplumunun hakları üzerinden yaşanan egemenlik mücadelesine ilişkin silahlı çatışmalar farklı yoğunluklarla devam etmektedir. Bu çatışmaların en uzunu, Türk devleti ile PKK arasında neredeyse 40 yıldır sürmektedir. PKK, Türk devletine karşı Ağustos 1984'te, 1990'larda giderek büyüyen, silahlı mücadele başlatmıştır. Bu çatışmalar sırasında özellikle 1990'larda Türk devleti resmi ordu birliklerinin yanında birçok paramiliter grup oluşturup kullanmıştır.

Paramilitarizm ve paramiliter gruplar nasıl tanımlanmalı? Kabaca tanımlamak gerekirse, devlete bağlı paramiliter oluşumlar gayri resmi ya da yarı resmi silahlı gruplardır. Bu silahlı gruplar spesifik amaçlar için (özellikle muhalif hareketleri destekleyen sivillere karşı) esnek hiyerarşik bağlarla oluşturulurlar ve görevleri bitince etkisizleştirilirler. "Hükümet yanlısı milisler", "kalabalık güruhlar-vigilantes" " ve "ölüm timleri" gibi farklı adlarla anılırlar.[ii] Bu tip paramiliter gruplar, dünyanın her yerinde 1980'lerden itibaren ve özellikle Soğuk Savaş'tan sonraki iç savaşlarda yoğun olarak kullanılıyorlar.[iii] Bu gruplar iç savaşlar sırasında genellikle hükümet yanlısı bir tutum benimserler ve hantal askeri birliklere kıyasla daha küçük ve daha düzensiz birliklerle hareket etmeyi içeren asimetrik savaşta devletin kontrgerilla stratejisini yürütmektedirler.[iv]

Bu devlet yanlısı paramiliter grupları resmi güvenlik güçlerinden ayırt etmeye yarayacak birkaç özellik vardır. Geniş katılımlı güruhlardan daha küçük ölüm timlerine kadar sayısız biçimleri olsa da yasal statüden uzak olmaları, özerk yapıları, birbirleri ve devlet kurumlarıyla aralarındaki esnek hiyerarşik ilişkileri ve öte yandan pragmatik ideolojik ve ekonomik motivasyonları bu grupların ayırtedici temel özellikleridir.

PKK silahlı mücadelesini başlattıktan sonra dört önemli paramiliter örgüt ortaya çıkmıştır. Yarı resmi[v] Polis Özel Harekat 1982'de (1985 ve 1993 yeniden örgütlendirilmiştir), yarı resmi ve en büyük paramiliter örgüt olan Köy Koruculuğu Sistemi 1985'te (1991'de yeniden örgütlendirilmiştir) kurulmuştur. 1980'lerde kurulmuş gayri resmi Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele (JİTEM) ve bunun içinde eskiden PKK üyesi olan (ancak sonrasında devletin çıkardığı pişmanlık yasalarından yararlanıp paramiliterleştirilen -ç.n.) itirafçılar da vardır. Bu paramiliter grupların hepsi, öncelikle Kuzey Kürdistan'daki savaşta yer almak için devlet kurumları tarafından kurulmuştur. Ayrıca 1991-95 tarihleri arasında ağırlıklı olarak Batman bölgesinde ortaya çıkan radikal ve illegal İslamcı Hizbullah örgütü devlet kurumları tarafından özel olarak PKK yanlısı sivillere, yerel liderlere ve siyasetçilere karşı kullanılmıştır. Bu paramiliter gruplar birçok faili meçhul cinayet, zorla kaybetme ve yargısız infazla ilişkilendirilmiştir.[vi]

Türk otoriteleri bu paramiliter örgütleri neden kurdu? Paramiliter grupların kurulması üzerine birbirinden farklı tartışmalar vardır; ama genel olarak özellikle Türkiye bağlamında üç ana sebebin altı çizilebilir: Türk devletinin ulusal güvenliğine karşı tehdit algısı, gerilla (gayrinizami) savaşta ordunun kurumsal yapısındaki zayıflığı ve sivillere karşı uygulanan şiddetin inkar edilmesi için devlet paramiliter gruplara başvurur.[vii] Devletin paramiliter politikası, aynı zamanda devlet içindeki bireyler, gruplar ve kurumların 'yargısız' eylemlerine olanak tanıyan bir dokunulmazlık kalkanı sağlamak anlamına da geliyor. Esasen Türk devleti, yasalarını bu yarı resmi ve gayri resmi paramiliter grupların yasadışı eylemlerini kolaylaştırmak için de kullanmıştır.[viii]

Miras ve Devamlılık

Türk Paramilitarizminin tarihsel arkaplanı dört döneme ayrılabilir: Hamidiye Alayları ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne bağlı Teşkilatı Mahsusa'nın olduğu Geç Osmanlı Dönemi (1890-1918); yerel çeteler ve aşiret milislerinin bulunduğu erken Cumhuriyet Dönemi ya da tek parti Kemalist İktidarı (1923-50); Özel Harp Dairesi, JİTEM, Köy Koruculuğu, Polis Özel Harekat, Ülkü Ocakları ve diğerler grupların buluduğu çok partili dönem (1950'ler-2000ler) ve SADAT JÖH, PÖH, Bekçiler, Osmanen Germania, Esedullah gibi grupların bulunduğu 2002'den beri devam AKP dönemi.

Paramiliter grupların ve şiddet yöntemlerinin ideolojiler, kurumlar ve bireyler aracılığıyla Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinden günümüze kadar uzanan bir sürekliliğe sahip olduğu söylenebilir. Bu süreklilik basit veya doğrusal değildir; yine de tüm kopukluklara ve kırılmalara rağmen, devlet düzenine yönelik tehditler karşısında harekete geçirilen başlıca tedbirler arasında bu tür örgütlere ve yöntemlere sıklıkla başvurulduğu için bir süreklilikten

bahsedilebilir. 2015-16 döneminde birçok Kürt kentini yerle bir eden askeri operasyonlarda devletin 1990'larda uyguladığı paramiliterleşme politikasının izlerini ve sürekliliğini görebiliriz.

1980'lerden İtibaren Paramiliter Grupların Özellikleri ve Dönüşümü

Türkiye'de 1980'li yılların ortalarından itibaren devletin, PKK ve destekçilerine karşı paramiliter gruplar oluşturmasının ve kullanmasının temel nedeni istihbarat toplamaktı. Köy korucularından elde edilen bilgilerle devlet elitleri kırsal alanı ve çatışma bölgelerini daha iyi kontrol ederken, Özel polis ekipleri ve JİTEM de şehirlerdeki PKK yanlısı Kürt siviller hakkında bilgi toplayarak onları hedef alıyordu. 1990'ların başlarında Türk devleti, PKK'ye karşı hem askeri hem de siyasal stratejisini değiştirdi[ix] ve Düşük Yoğunluklu Çatışma Doktrini'ni (DYÇ)[x] kabul etti. Bu dönüşümün, PKK'ye yönelik desteğin artması, Soğuk Savaş'ın bitmesi, Körfez Savaşı ve tabii ordunun alan kaybetmesi hatta [bazı yerlerde] neredeyse mağlup olması gibi hem içsel hem de dışsal birçok sebebi vardı. Dolayısıyla, 1991-1996 yılları arasında Türk güvenlik güçleri DYÇ doktrinini uygulayarak düzensiz savaş kapasitelerini geliştirmiş ve buna bağlı olarak çatışmaları paramilitarize etmiştir.

DYÇ doktrini, kısmen de olsa paramiliter grupların yeniden örgütlenmesi ve gelişimi için bir çerçeve sağlayarak savaşın gidişatını değiştirdi. Düşük yoğunluklu savaş askeri olmaktan çok siyasi bir stratejiydi ve buna siyasi partilerle birlikte doğal olarak paramiliter güçler de dahil edildi. Devlet kurumları 1991-96 arası döneminde oldukça milliyetçi ve radikal (sağcı) bir siyasi ve askeri elit tarafından yönetildi ve bu siyasi atmosfer paramiliterlerin yeniden örgütlenmesinde önemli bir rol oynadı. Böylece yeni savaş doktrini, bu oluşumların üye sayısındaki çarpıcı artışın, ağırlıklı olarak ölüm timlerine dönüşmelerinin, belirli koşullar ve kişilere bağlı olarak özerk ve sorumsuz olmalarının birincil nedeni olarak anlaşılabilir.

Bu, "devlet terörü" de denilebilecek yönetici elitlerin açık bir programla sürdürdüğü asimetrik bir savaştı. Bu doktrin aracılığıyla, Türk otoriteleri, doğrudan Kürt sivilleri, politikacıları ve insan hakları savunucularını hedef alarak PKK'nin yaygın desteğini ve buna bağlı meşruiyet zeminini bozmaya çalışan karmaşık bir savaş stratejisinikabul etmişti. Hemen hemen tüm [resmi] militer ve paramiliter güçler bu doktrin çerçevesinde yapısal ve sayısal olarak yeniden örgütlenmiş, Türk milliyetçiliğinin ideolojik propagandası yoğun bir şekilde kullanılmış ve milliyetçi kampanya, onları belirli paramiliter oluşumların koruyucusu haline getiren siyasi partiler, savaşın asıl aktörleri haline gelmiştir. Ek olarak, devlet kurumları içindeki toptan değişim bazı devlet yanlısı Kürt aşiretlerini, bu strateji aracılığıyla köy koruculuğu sistemini kabul ettirerek paramiliterleştirmiştir. Başlatılan yoğun şiddet (zorla kaybetmeler, köy yakmalar vb.) PKK yanlısı olsun ya da olmasınlar Kürtleri korkutup tehdit etmiştir. Devletin resmi askeri birlikleri, politikacılar ve bürokratlarla paramiliter gruplar arasındaki sınırlar belirsizleşmişti. Dolayısıyla faili meçhul cinayetler, zorla kaybetmeler ve yıkımlar nedeniyle 1991 ile 1996 arasındaki dönem "devletin paramiliterleşmesi" olarak tanımlanabilir.

Paramiliter güçler bazı farklı özelliklere dayanarak görevlendirilmiştir. Bazıları ölüm mangaları, diğerleri ise düzenli güvenlik güçlerine yardımcı [güçler] olarak görev yaptı;

listelenen dört gruptan üçü devlet kurumları tarafından kurulmuştu ve bu nedenle (teoride) doğrudan hesap verebilirken, teknik olarak devletten bağımsız ve dolayısıyla devlet tarafından kurulmamış olan Hizbullah gizlice kullanıldı. Köy koruculari ve Hizbullah üyelerinin neredeyse hepsi köylü ve radikal İslamcı Kürtlerken, JİTEM ve Özel Tim üyeleri aşırı milliyetçi Türklerden oluşuyordu. Farklı paramiliter gruplar arasında coğrafi kapsamda (şehir-kırsal) ve işlevleri açısından (ölüm timi-yardımcı güçler) olduğu gibi politik-dini yapıları (Türk milliyetçileri ve İslamcı Kürtler) açısından da bir iş bölüşümü vardı.

2015 ve Ötesi

Devlet seçkinlerinin Kürt hareketine ve toplumuna karşı paramiliter grupları kullanma pratiği 2002 yılında başlayan AKP iktidarı döneminde de devam etmiştir. Aynı dönemde, Oslo Görüşmeleri de dahil birçok görüşme gerçekleşmiş ve başarısız olmuştur. Devlet ve PKK arasındaki barış görüşmeleri 2013'te başlamış ve 2015 ortasında başarısızlıkla sonlanmıştır. Ardından Türk güvenlik güçleri, Kürt şehirlerinde devlet güçlerine direniş sergileyen Kürt hareketinden genç gruplara karşı ağır saldırılar gerçekleştirmiştir.[xi] Binlerce sivil, paramiliter grupların düzenli ordu ve polis güçleri kadar aktif kullanıldığı bu saldırılar sırasında öldürülmüş, bu saldırılar sonucunda birçok şehir, mahalle ve ev büyük oranda ve planlı bir şekilde yerle bir edilmiştir. JİTEM ve 1990'larda faaliyet gösteren Özel Harekat Polisleri benzeri paramiliter gruplar yasal askeri birliklerin altında veya yanında açıkça faaliyet göstermiş, kapasiteleri arttırılmış ve bu dönemde kullanılmıştır. 2015-16 yıllarındaki çatışmalarda yer alan grupların kullandığı isimler JÖH, PÖH ve Esedullah'tır. Bütün bunlar, Türk devletiyle (muhtemelen Suriye iç savaşında ve Rojava'da) ilişkileri olan, deneyimli paramiliter üyelere sahip (1990'lardan deneyimli) çok sayıda grubun şehir savaşı deneyimleri için istihdam edildiğini gösteriyor.

Hesap verebilirlik açısından devlet elitleri, 2015-16 çatışmalarında 1990'lardan daha fazla rahatlığa sahiptiler, vatandaşlara ya da sivillere yönelik şiddeti yalanlama ya da reddetme gereği görmediler. Bunda uluslararası normlara ve demokratik standartlara karşı sorumluluk hissetmeyen Ankara'daki otoriter rejimin de payı vardı. Bu tür bir durum daha önce [1990'larda] Cizre gibi birkaç yerde yaşanmış olsa da bunlar özel durumlardı; şimdi, Kuzey Kürdistan'da genelleşmiş bir cezasızlık duygusu hakim (Suriye Sınırı'nın ötesinde aşırı şiddetin yayılması da işleri kolaylaştırdı). Başka bir deyişle, 1990'larda devlet elitleri, inkâr ettikleri şiddet biçimlerini, varlıklarını inkâr ettikleri paramiliter gruplara atfedebiliyorlardı. Dolayısıyla gayri resmi paramiliter grupların varlığı bu konuda oldukça önemliydi. 2015-16 çatışmaları, Kuzey Kürdistan'ın operasyon sahası olarak tanımlanmasıyla zorlukların açıkça kabul edildiği, buradaki devlet destekli paramiliter şiddetin gizlenme gereği duyulmadığı bir dönemi temsil eder.

AKP döneminde resmi olarak ordu ve polis bünyesinde faaliyet gösteren paramiliter grupların basına yansıyan bir dizi fotoğrafta yer alan görüntülerinde JİTEM ve Özel Harekat Polislerini hatırlatan isim ve sembollerin kullanılmasıyla 1990'lara gönderme yapıldığı söylenebilir. Bu arada, 1990'larda bazı devlet kurumlarının PKK ile Kürt halkı ('terörist' ile sivil arasında)

arasında bir ayrım yapmak için uyguladığı siyasetin artık zımnen başarısız olduğu da kabul edildi.

Paramiliter grupların teknik kapasiteleri 2000'li yıllarda, 1990'lı yıllara nazaran büyük ölçüde artmış görünmekle birlikte var olan otoriter iklim 1990'lardan farklı olarak devlet kurumlarının bu eylemleri sahiplenmesine neden olmuştur. İlginç olarak, şunu söyleyebiliriz: Paramiliter gruplar tıpkı JİTEM'in 1990'larda itirafçıları kullandığı gibi cihatçıları ve yabancı paramiliterleri kullanarak 2015-16 çatışmalarına dâhil olmuşlardır (böylece Osmanlı'dan Cumhuriyeti'e devam eden karmaşık paramiliter tarihe yeni bir katman eklenmiştir). Ayrıca yakın dönemde paramiliter örgütler, JÖH ve PÖH gibi oluşumlarla hukuken yeniden meşrulaştırılmışlardır. Sonuçta, resmi ordu güçleri ile paramiliter gruplar arasındaki hukuki ve hiyerarşik ilişkiler yeniden kurulmuş ve geçmişin aksine 2010'larda daha fazla iç içe geçmiştir.

Paramiliter grupların 1990'lardaki başlıca görevi, PKK ile Kürt halkı arasındaki bağı koparmaktı. Bunun aynı zamanda resmi ordu [birlikleri] ile paramiliter gruplar arasındaki iş bölümü olduğu da söylenebilir. Ancak 2015-16'da uygulanan devlet şiddeti, çeşitli nedenlerle süresi çok daha kısa olsa da sivilleri ve militanları ayırt etmeden herkesi hedef aldı. Elbette bunun için hafifletici çeşitli siyasi ve diğer birçok dinamikler mevcuttu (rejim değişikliği, aşırı milliyetçi ve İslamcı koalisyon, demokrasinin yokluğu, hukuk sisteminin tamamen kontrolü ve öte yandan Kürtlerin Rojava'daki başarısı ve Kürt hareketinin Türkiye / Kuzey Kürdistan'daki büyümesi vb.), ancak bunun devletin PKK ile Kürt toplumu arasında bir ayrım çizgisi çizemediğini ve artık cezadan muaf hareket etmek için inkarla fazla ilgilenme ihtiyacı hissetmediğini öğrenmesiyle kesinlikle bağlantılı olduğunu iddia edebiliriz.

Devlete Bağlı Paramiliterlerin İhracı

Devlet, 2015'te barış sürecinin başarısız olmasının ardından çok hızlı bir şekilde paramilitarizme başvurdu ve önceki deneyimlerine dayanarak kapasitelerini etkin bir şekilde geliştirdi. Ayrıca 2012 yılında kurulan SADAT'ın, 2015-16'daki kent yıkımları sırasında Esedullah olarak bilinen paramiliter grubun da arkasında olduğu iddiaları vardı. Ve Türkiye'nin bu grubu (Esedullah) son yıllarda Suriye'de, Libya'da ve (Ermenistan / Azerbaycan arasındaki) tartışmalı Dağlık Karabağ topraklarında Türk dış politikası ve askeri güçlerinin çeşitli kombinasyonları altında ve bunlarla birlikte faaliyet gösteren paralı ve paramiliter grupları eğitmek ve örgütlemek için kullandığı ileri sürülmektedir. Başta iç çatışmalar olmak üzere birçok devlet paramiliterlerden faydalansa da, Türk devleti aynı zamanda bunları ihraç etmektedir. SADAT'ın kurucusu ve lideri, Türk ordusunun İslamcı eğilimli emekli generali ve özel harp uzmanı Adnan Tanrıverdi'dir. 1990'lardan beri AKP'nin kurucularından Recep Tayyip Erdoğan'a çok yakın olduğu, 2016 darbe girişiminden sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın danışmanı olduğu ve yerel Kürt yönetimini tasfiye etmek için iç savaşın çıktığı ve Türk kuvvetleri tarafından ilhak edilen Suriye topraklarında İslami bir otokratik rejimin kurulmasına yardımcı olmak için askeri danışman olarak görev yaptığı düşünülüyor.

Ayrıca, sadece orduya alternatif paramiliter silahlı gruplar oluşturulmakla kalınmamış, 2020 yılında düzenlenen bir kanunla polise destek amacıyla paramiliter bir grup olarak Türkiye

cumhurbaşkanına sadık sivillerden oluşan Mahalle Bekçileri kurulmuştur. Erdoğan'a sadık sıradan sivillerin SADAT ve diğer silahlı gruplar tarafından ülkenin çeşitli yerlerinde silah eğitimi aldığı da iddia edildi. Türkiye'de 20 milyon civarında sivilin silahlandığı tahmin ediliyor. Resmi ordu ve polis silahlı birimlerinin ötesinde, hukuk ve hukuksuzluk arasındaki gri bölgede Erdoğan ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin aşırı sağcı ve İslamcı ittifakına bağlılık duyan çok sayıda silahlı grubun ve sivilin varlığı, otokratik bir rejimin silahlı destekçisi ve sigortası olduğu varsayılabilir.

Türkiye'nin Suriye, Libya ve Dağlık-Karabağ'a ihraç ettiği paramiliterlerin yanı sıra genç paramiliter gruplar, İslami eğilimli ve aşırı sağcı hükümetle ilişkili silahlı çeteler, Osmanen Germania, ve Ülkücüler gibi oluşumlar altında Avrupa'da ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu aşırı, devlet yanlısı güruhların/vigilantların yükselişi, Avrupa'daki aşırı sağın gelişimini de doğrudan ve dolaylı olarak besliyor. Bu gruplar, Batı Avrupa ülkelerindeki muhalif ve azınlık gruplara karşı (Kürtler, Ermeniler, solcular vb.) birçok saldırı gerçekleştirmiştir. Ülkü Ocakları'nın 26 Mayıs 2020'de Viyana'da Kürtlerin yürüyüşüne saldırması ve Lyon'daki Ermeni Soykırımı Anıtı'nın 31 Ekim 2020'de 'Gray Wolves' ve RTE yazılarıyla boyanması bu saldırılara iki örnektir. Fransız yetkililer saldırının ardından grubu yasakladılar.

Bu aşırı, devlet yanlısı Türk sağcıları kendilerini sadece Avrupa'ya göç etmiş Türkiyeli muhaliflere karşı örgütlememiştir. Aynı zamanda 'emperyalizm, haçlı seferleri, komünizm ve diğer "Batı hastalıkları" gibi çeşitli dışlayıcı argümanlarla Avrupa kültür ve tarihine karşı da toptancı bir pozisyon almaktadırlar. Dolayısıyla, Türk aşırı sağcı ve İslamcı grupları dış politikanın gizli bileşenleri haline geldiler. Etkili bir şekilde, bu gruplar ideolojik olarak Türkiye'den ihraç edilen ve Erdoğan'ın otoriterliğinin bir başka ifadesi ve rejimin Batı karşıtı dönüşü olarak tezahür eden 'Yeni-Osmanlıcılık' ile yurtdışında seferber edilen ulusötesi paramiliter örgütlere dönüştüler.[xii] Bu anlamda, son gelişmeler hem mecazi hem de kelimenin gerçek anlamıyla bu paramiliter geleneğin Türkiye dışında yeni alanlara yayıldığını göstermektedir.

Sonuç

Türkiye'de merkezi otoritelerin muhaliflere karşı, kökenleri geç Osmanlı İmparatorluğu'na dayanan, paramiliter grupları oluşturup kullanmaya yönelik uzun bir tarihi vardır. Farklı dönemlerde farklı karakterlere sahip olsalar da paramiliter gruplar, oldukça kullanışlı aparatlar olarak devlet elitleri tarafından düzenli biçimde konumlandırılmıştır. Bu gruplar, özellikle PKK ve Türk devleti arasındaki çatışmalarda Kürt sivillerine karşı oluşturulmuş ve kullanılmıştır.

Türkiye'de 2015'ten sonra siyasal şiddetin artması, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kontrolündeki İslamcı ve aşırı milliyetçi koalisyon hükümeti tarafından uygulanan paramiliterleşme politikalarıyla açıklanabilir. Bu paramiliterleşme, hem devlet kurumlarında hem de toplumda, öncelikle ve acımasızca Kürtlere karşı örgütlendi ve aynı zamanda yurt dışına, hem Türkiye'nin etrafındaki ve dışındaki çatışma bölgelerine hem de Batı Avrupa demokrasilerine ihraç edilmektedir. Böylece Ankara, paramiliter örgütlerin kullanımını iç politika ve stratejinin tarihsel alanından bir dış politika aracı olacak şekilde genişletmiştir. Türkiye'de devletin paramiliterleşmesi artık iç ilişkilerde olduğu kadar dış ilişkilerde de uygulanmaktadır.

Kaynak: Bu metin, "Turkish Paramilitaries during the Conflict with the Kurdistan Workers' Party PKK" başlıklı yazıdan, yazarın ve editörün onayıyla BiosEthosPoliticos Çeviri Ekibi tarafından çevirilmiş ve redakte edilmiştir.

Ek okuma:

https://politikosbiosethos.blogspot.com/2021/05/kurdistan-ozelinde-turkiyenin_20.html

https://politikosbiosethos.blogspot.com/2021/05/kurdistan-ozelinde-turkiyenin_21.html

[i] Dr. Ayhan Işık, Université Libre de Bruxelles'de doktora sonrası araştırmacı olarak görev yapmaktadır.

[ii] Uğur Ümit Üngör, Paramilitarism: Mass Violence in the Shadow of the State (Oxford, New York: Oxford University Press, 2020), 6–13.

[iii] Sabine C. Carey, Michael P. Colaresi, and Neil J. Mitchell, "Governments, Informal Links to Militias, and Accountability," Journal of Conflict Resolution59, no. 5 (August 1, 2015): 850–876.

[iv] Julie Mazzei, Death Squads or Self-Defense Forces?: How Paramilitary Groups Emerge and Challenge Democracy in Latin America(University of North Carolina Press, 2009), 5.

[v] "Yarı resmi" terimi ile paramiliter grupların hukuken kurulduğu fakat personel alımında, eylemlerde ve hiyerarşik yapıda hukuk çerçevesini aşıldığı ifade edilir. "Gayrı resmi" kavramı, devletin kurduğu ya da kullandığı fakat bununla bağını reddettiği illegal gruplar için kullanılır.

[vi] Daha fazlası için: Ayhan Işık, "Pro-State Paramilitary Violence in Turkey since the 1990s," Southeast European and Black Sea Studies, March 31, 2021, 231–249.

[vii] Ayhan Işık, "The Emergence, Transformation and Functions of Paramilitary Groups in Northern Kurdistan (Eastern Turkey) in the 1990s" (PhD Dissertation, Utrecht, Utrecht University-Department of History and Art History-Political History, 2020).

[viii] Özlem Has, "Structured Agencies of Paramilitaries in the Kurdish-Turkish Conflict: The JİTEM Case" (PhD Dissertation, Copenhagen, University of Copenhagen, 2021).

[ix] Joost Jongerden, The Settlement Issue in Turkey and the Kurds: An Analysis of Spatial Policies, Modernity and War, Social, Economic, and Political Studies of the Middle East and Asia, v. 102 (Leiden, The Netherlands; Boston: Brill, 2007).

[x] "DYÇ, savaşın kontrol edilebilir ve kabul edilebilir bir seviyede tutularak ortaya çıkan siyasal belirsizlik ve yönetememe krizinin dengelenmesi, aynı zamanda siyasal erkenin devamını sağlamaya dönük bir düzeni ifade eder." https://demokratikmodernite.org/savaslarin-donusen-niteligi-ve-kurt-meselesi/ (Ç.N)

[xi] Harun Ercan, "Is Hope More Precious than Victory? The Failed Peace Process and Urban Warfare in the Kurdish Region of Turkey", South Atlantic Quarterly 118, no. 1 (January 1, 2019): 111-127.

[xii] Alper Kaliber and Esra Kaliber, "From De-Europeanisation to Anti-Western Populism: Turkish Foreign Policy in Flux" The International Spectator54, no. 4 (October 2, 2019): 1–16.